

Woningbouwlocatie Fortlaan Numansdorp

actualisatie natuuronderzoek

26 september 2011

-veldwerk	Frank Mertens Bram Schenkeveld
- tekst	Bram Schenkeveld
- productie	bureau Schenkeveld Visstraat 1, 4101 AC Culemborg Telefoon: 0345- 534245, Fax: 0345-534028 Email: bramschenkeveld@ziggo.nl
- opdrachtgever	Midstate v.o.f., Woerden
- contactpersoon	dhr. A. Ton van Midstate v.o.f. Woerden

Inleiding

In de polders ten zuiden van Numansdorp komen een aantal ruimtelijke ontwikkelingen samen. Ten behoeve hiervan zijn tussen 2006 en 2008 diverse natuuronderzoeken verricht. Met behulp hiervan is een zogenaamde aanmeldingsnotitie in het kader van de mer-beoordelingsplicht en een zogenaamde verslechterings- en verstoringstoets in het kader van de vergunningsaanvraag ex artikel 19d van de Natuurbeschermingswet opgesteld. Inmiddels wordt er voor de ontwikkeling van de woonwijk aan de Fortlaan een bestemmingsplan opgesteld. In de ruimtelijke onderbouwing bij dit plan wordt een zogenaamde natuurtoets gevraagd en ten behoeve hiervan wordt een actualisatie van het natuuronderzoek gevraagd. Dit natuuronderzoek mag zich beperken tot het plangebied zelf en de daarin aanwezige beschermde planten- en diersoorten. De toetsing van het initiatief aan de beschermde natuurgebieden in de omgeving is in het verleden goed in beeld gebracht. De natuurwaarden in deze gebieden zijn ook minder veranderlijk. Hiervoor is geen update nodig.

In deze notitie wordt onderzocht in hoeverre de samenstelling van de flora en fauna van het plangebied is veranderd en of dit ook (streng) beschermde soorten betreft. Het plangebied is slechts een deel van het toenmalige onderzoeksgebied. Figuur 1 toont de begrenzing.

figuur 1: ligging plangebied (rood omkaderd)

Methode

D.d. 13 september 2011 is het plangebied bezocht op zoek naar (sporen van) wilde planten en dieren met een beschermde status. De sloten en overig water zijn met een schepnet afgezocht naar amfibieën en vissen. Verder werd in de avond met behulp van een Petterson detector onderzocht of de gebouwen en beplanting ook een functie (vliegrouete, verblijfplaats of foerageergebied) voor

vleermuizen hebben. Een dergelijk onderzoek is ook d.d. 19 juli 2011 uitgevoerd. Dit onderzoek beperkte zich tot de beide agrarische bouwblokken met alle opstallen en erfbeplanting.

Gebiedsbeschrijving

ontstaansgeschiedenis

De Torensteepolder is in verschillende fasen in de zeventiende en achttiende eeuw ingepolderd als zogenaamde aanwas. Aanwassen zijn aangeslibd tegen bestaande bedijkingen en langgerekt van vorm. Ze worden gekenmerkt door een afnemende in zwaarte van de bovengrond vanaf de oude dijk in de richting van de nieuwe dijk. Als zomerpolder (bekade gors) was ze aanvankelijk alleen in gebruik als weide. Nadat de kade in de twintigste eeuw tot zeedijk verhoogd was en de ontwatering met behulp van drainbuizen was verbeterd zijn de percelen als akker in gebruik genomen.

Fort Buitensluis werd in 1793 aangelegd ter verdediging van de haven en ter controle van de vaarroute over het Holland Diep en van en naar het Volkerak.

De plas bij het fort is ontstaan bij de speciewinning ten behoeve van de aarden wallen van het fort. De fortgracht zelf is verland en wordt op dit moment geherprofileerd.

Aan de Schuringsdijk 2 ligt het Waterschapshuis (met parkbos) gebouwd in 1860.

De boerderij aan de Fortlaan 3 is nog voor de Tweede Wereldoorlog gevestigd. Deze is al decennia niet meer als agrarisch bedrijf in gebruik.

De boerderij aan de Fortlaan 2 is pas na de Tweede wereldoorlog gebouwd. De woning is ca. dertig jaar geleden verplaatst naar de oostzijde van het bouwperceel.

Direct ten oosten van het fort is in de zeventiger jaren van de vorige eeuw buitendijks een bungalowpark met jachthaven, Numansgors, aangelegd.

Op dit moment wordt in de polder ten oosten van het plangebied een zone met landgoederen ontwikkeld.

bodem

Het maaiveld is vlak en loopt naar de zee toe iets op van -0,3 naar 0,5 m NAP. De kruinen van de dijken liggen afhankelijk van hun ouderdom en actuele waterkerende functie (primaire of secundaire) op een hoogte van 4,2 tot 5,6 m NAP.

De bodem van de jonge polder bestaat uit zeekleigronden, die tot tenminste 120 cm diep uit zavel of klei bestaan. De gronden zijn afgezet in een brak getijdengebied. Ze worden geclassificeerd als kalkrijke poldervaaggrond. Het lutumgehalte is 8-35%. De profielopbouw is aflopend, d.w.z. het lutumgehalte neemt met toenemende diepte geleidelijk af. De grondwatertrap is V of VI, d.w.z. de GHG is <40 of 40-80 en de GLG > 120 cm -mv¹.

water

Het plangebied ligt in het zwak brakke Haringvliet-Hollands Diep-Biesbosstelsel². Dit stelsel was oorspronkelijk zout tot brak en ook nu nog is dat grotendeels de samenstelling van het grondwater in de polders. Na de afsluiting is het Haringvliet en het Hollandsch Diep snel verzoet. Het geïnfiltreerde zoete water zal op termijn het zoute grondwater verdringen.

De stijghoogte in het WVPI is -1,0 m NAP. Het polderpeil bedraagt in de Torensteepolder -1,2/-1,0 (zp/wp) m NAP. In de polder zelf is dus sprake van (brakke) kwel. Deze is door de grote weerstand van de deklaag echter gering (< 1 mm/dag).

Het peil van het Hollands Diep schommelt gemiddeld tussen de 0,4 en 0,7 m NAP. Een enkele keer stijgt het niveau hoger. Bij een niveau van 1,3 m NAP wordt de sluis aan de kop van de insteekhaven gesloten.

Het overtollig water wordt uitgemalen op de insteekhaven. In de noordoostelijke punt ter hoogte van het Waterschapshuis ligt een inlaat. Het ingelaten water stroomt via het parkbos naar de poldersloten.

De waterkwaliteit is slecht (troebel, zwak brak, hypertroof).

landgebruik

De Torensteepolder is landbouwkundig in gebruik en wel ten behoeve van de grootschalige akkerbouw. In 2011 werden in het plangebied aardappel en spruit verbouwd.

¹ Bodemkaart van Nederland 1:50.000, kaartbladen 43 Oost ; Stiboka, Wageningen.

² Stuurman, R.J. e.a., 1990: De grondwaterstromingsstelsels en de grondwatersamenstelling van de provincie Noord-Brabant; TNO-Milieu en Energie, Delft.

spruiten in het noordelijk deel van het plangebied

aardappelen in het zuidelijk deel

De Havenkade wordt begraasd door koeien, de Nieuwe Oosterse dijk door schapen. De verspreide beplanting van het plangebied is meestal lijnvormig. De hoofdhoutsoort is Canadese populier, Italiaanse populier of Gewone es. De struiklaag bestaat uit gemengd loofhout en wordt regelmatig teruggezet.

beplanting Torensteepolderse kade

waterplas bij Fort Buitensluis

De beplanting van de Schuringsdijk bestaat uit 4 rijen Gewone es, waarvan veel exemplaren nog de littekens (knoesten op de stam) dragen van het oude gebruik het loof als veevoer te oogsten. Het oude fort is als camping in gebruik.

De erven van beide boerderijen zijn verhard en worden omzoomd door beplanting. Deze bestaat uit zowel een open als gesloten houtachtige vegetatie met als houtsoorten Canadese populier en/of Gewone es.

In de grote stal aan de Fortlaan 2 zijn tot 2007 vleesrunderen gehouden. De beide schuren aan de Fortlaan 3 zijn al jaren alleen hobbymatig in gebruik.

stal aan de Fortlaan 2

opstallen Fortlaan 3

Beschermde soorten

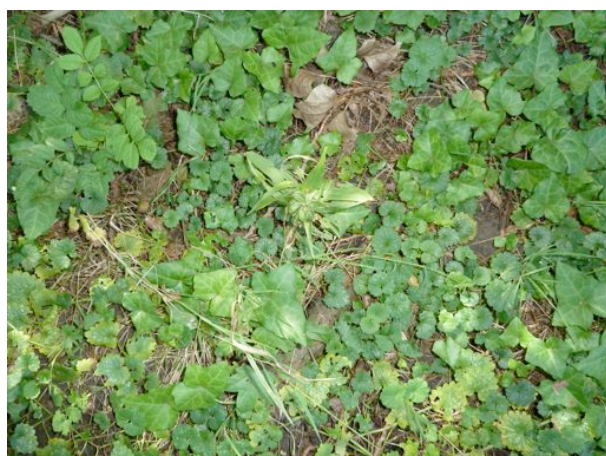
Flora

De beplantingen zijn jong en vegetatiekundig onvolledig ontwikkeld. Deze zijn te typeren als de Rompgemeenschap met Fluitenkruid binnen het *Ulmenion carpinifoliae* (43 RG01)³. Constante soorten zijn Rode kornoelje, Veldiep, Sleedoorn, Eenstijlige meidoorn, Dauwbraam, Gewone braam, Veldiep, Veldesdoorn, Gewone vlier, Fluitenkruid, Look-zonder-look, Kropaar, Hondsdraf, Kleefkruid, Zandkool, Haagwinde, Heggenwikke, Grote brandnetel. De beplantingen direct grenzend aan akkerbouwpercelen worden sterk beïnvloed door het intensieve agrarisch gebruik. Soorten van iets rijper kleibos als Gewone vogelkers, Klimop, Speenkruid en Geel nagelkruid komen alleen in het parkbos en de bosstrook ten westen van de grote stal op Fortlaan 2 voor. Hier groeit ook de enige beschermde soort van het plangebied t.w. Brede wespenorchis (categorie 1).

De oeverruigte langs de sloten en de waterpartij laat zich karakteriseren als Rompgemeenschap met Haagwinde en Riet binnen de Klasse der natte strooiselruigten (32RG03). Constante soorten in deze hoogopgaande kruidachtige vegetatie zijn Riet, Heen, Liesgras, Wolfspoot, Haagwinde, Grote brandnetel, Kleefkruid, Smeerwortel en Harig wilgenroosje. Plaatselijk groeit Koninginnekruid en Moeraszegge. Op door begrazing en betreding opgehouden oevers groeit Blaartrekkende boterbloem, Beekpunge, Moeraszuring, Veerdelig en Knikkend tandzaad.

In de bredere sloten, die ook in de zomer watervoerend zijn komen enkele algemene waterplanten als Smalle waterpest, Gewoon sterrenkroos, Gekroesd fonteinkruid, Tenger fonteinkruid en Fijne waterranonkel voor.

De akkeronkruiden zijn karakteristiek voor hakvruchtakkers op voedsel- en basenrijke kleigronden (Tuinbingelkruid-associatie, 30Ab2). Bedreigde en/of beschermde soorten ontbreken.

Brede wespenorchis in beplanting bij stal

Beekpunge, Moeraszuring en Knikkend tandzaad langs oever

³ Schaminee, J. e.a., 1995-1999: De vegetatie van Nederland, deel I-V; Opulus press, Leiden.

Vogels

D.d. 19 juli en 13 september 2011 werden in het plangebied en directe omgeving de volgende beschermde vogelsoorten waargenomen: Boerenzwaluw, Buizerd, Ekster, Fazant, Gaai, Grauwe gans, Grauwe vliegenvanger, Groene specht, Grote bonte specht, Huismus, Huiszwaluw, Holenduif, Houtduif, Kokmeeuw, Koolmees, Krakeend, Merel, Pimpelmees, Roodborst, Spotvogel, Spreeuw, Tjiftjaf, Tuinfluiter, Vink, Visdief, Wilde eend, Winterkoning, Zwarte kraai, Zwartkop.

Alle vogelsoorten zijn beschermd. Op een aantal hiervan mag gedurende een bepaalde periode of bij gebleken landbouwschade gejaagd worden. Van de waargenomen soorten betreft dit Ekster, Fazant, Grauwe gans, Holenduif, Houtduif, Spreeuw en Zwarte kraai.

Van Buizerd zijn de nestplaatsen ook buiten het broedseizoen beschermd (categorie 4). Deze heeft een nest in 1 van de populieren op de Torensteepolderse kade, net buiten het plangebied. Ook de nesten van Huismus zijn jaarrond beschermd (categorie 2). Deze broedt in de woonwijk net ten noorden van de Schuringse dijk.

Ook van Boerenzwaluw, Ekster, Grauwe vliegenvanger, Groene specht, Grote bonte specht, Huismus, Huiszwaluw, Koolmees, Pimpelmees, Spreeuw, en Zwarte kraai zijn de nesten jaarrond beschermd. Ze behoren echter tot categorie 5. Soorten van deze categorie worden geacht voldoende flexibel te zijn om na verlies in de omgeving een andere nestplek te maken. Hun aanwezigheid moet wel worden geïnventariseerd. Van deze soorten zijn alleen nesten van Ekster, Grote bonte specht en Zwarte kraai in het plangebied gevonden.

Van Merel en Houtduif zijn nesten gezien in de (te slopen) opstallen.

spechtengat in Italiaanse populier

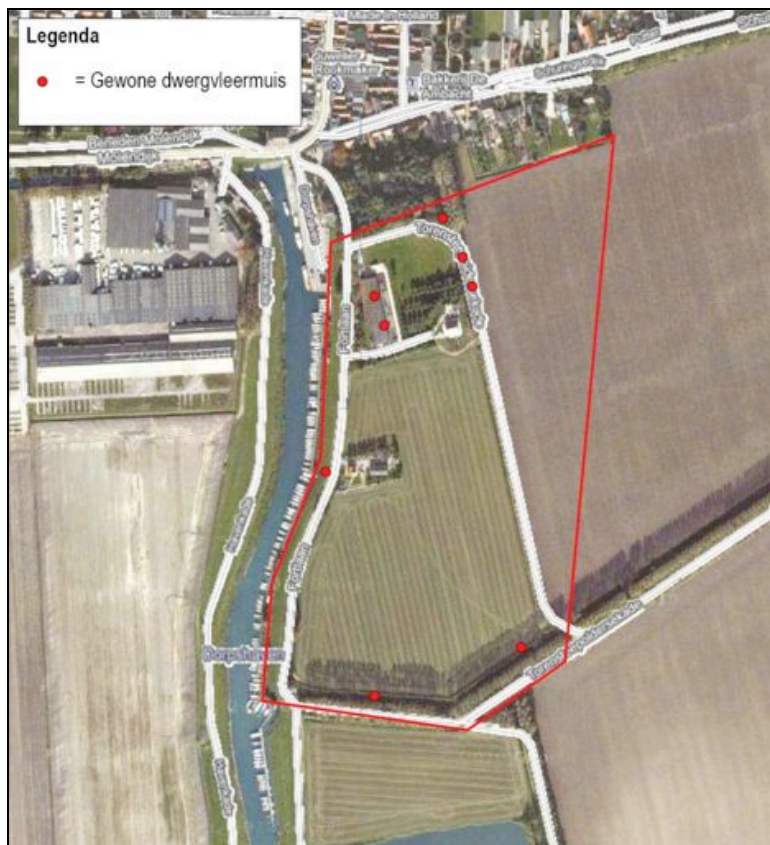

Nest van Merel in schuur op Fortlaan 3

Zoogdieren

Er zijn in het plangebied alleen sporen van Mol, Bruine rat en Veldmuis waargenomen. Veldmuis en Mol zijn (algemeen = categorie 1) beschermd.

In de avond van 19 juli zijn alleen 2 foeragerende Gewone dwergvleermuizen waargenomen. Deze vlogen op het erf van de Fortlaan 2 en langs de populierenrij naar de Torensteepolderse kade. D.d. 13 september zijn meerdere exemplaren Gewone dwergvleermuis aangetroffen. Deze foerageerden vanwege de harde zuidwestenwind alleen in de luwte van beplanting en schuur (figuur 2).

figuur 2: foeragerende exemplaren Gewone dwergvleermuis d.d. 13 september 2011

Vleermuizen zijn streng beschermd (categorie 3).

Er zijn in en aan de diverse opstallen geen sporen van vleermuisverblijf gevonden. Deze lijken ook ongeschikt als kraamkolonie/zomerverblijfplaats. Tijdens beide veldbezoeken in de nazomer/herfst zijn geen baltsende exemplaren aangetroffen. Het vleermuisprotocol van het Netwerk Groene bureaus eist dat er in het voorjaar en de zomer (van 2012) nog 2-3 bezoeken worden gebracht om de eventuele betekenis van het plangebied als kraamkolonie, zomerverblijfplaats, belangrijk foerageergebied en/of vliegroute vast te stellen

Amfibieën, reptielen en vissen

D.d. 19 juli is alleen Bastaardkikker in de plassen voor de stal op nr. 2 gezien. Bastaardkikker is algemeen beschermd (categorie 1).

D.d. 13 september zijn alle sloten afgevist. Er is alleen Drie- en Tiendoornige stekelbaars gevangen en Karper gezien. Deze vissoorten zijn niet beschermd

karper in sloot plangebied

Ongewervelde dieren

D.d. 19 juli en 13 september 2011 is alleen Atalanta, Bont zandoogje en Klein koolwitje gezien. Er zijn geen waarnemingen van bijzondere of beschermde ongewervelde dieren in de omgeving van het plangebied bekend.

Conclusie

Het plangebied heeft beperkt natuurwaarden. Deze concentreren zich in de beplanting op de erven en langs de wegen en kade. Hier nestelen o.a. Spotvogel, Groene specht en Grauwe vliegenvager, soorten die op de rode lijst van in Nederland bedreigde broedvogelsoorten staan. Genoemde soorten nestelen overigens niet in de beplanting op de erven zelf, maar in het parkbosje achter het waterschapshuis of in de bomen langs de Torensteepolderse kade en de Schuringsde dijk, alle net buiten het plangebied. Dit geldt ook voor Buizerd en Huismus. Het nest van Buizerd is jaarrond beschermd (categorie 4) en die van Huismus ook (categorie 2). Beide soorten broeden dus net buiten het plangebied .

In de beplanting van het plangebied broedt wel Ekster, Zwarte kraai en Grote bonte specht. Deze soorten hebben eveneens een jaarrond beschermd nest (categorie 5). Deze mogen na inventarisatie wel opgeruimd worden, maar wel buiten het broedseizoen. Dit geldt ook voor de (vele) nesten van Merel en Houtduif in de opstallen.

In de erfbeplanting op Fortlaan 2 staat de algemeen beschermde Brede wespenorchis. Voor categorie 1 soorten geldt bij ruimtelijke ingrepen sedert 2005 vrijstelling.

De betekenis van het plangebied voor vleermuizen is niet groot. Er is alleen Gewone dwergvleermuis foeragerend waargenomen. Het vleermuisprotocol schrijft echter voor dat er ook in het voorjaar en de zomer veldbezoeken worden gebracht. Dit moet nog gebeuren (zie ook bijlage 1). Alleen dit onderzoek kan nog een belemmering opleveren voor de beoogde ontwikkeling. Dit is overigens niet erg waarschijnlijk.

Bijlagen

Bijlage 1: het vleermuisprotocol van de Gegevensautoriteit Natuur, de Zoogdiervereniging en het Netwerk Groene Bureaus, 2010).